

БОТИР ЗАКИРОВ — ЎЗБЕК ЭСТРАДАСИНИНГ ЁРКИН ЮЛДУЗИ.

Тохтаохунова Гулинисо Шавкатбек қизи
ЎзДК ҳузуридаги Ботир Закиров номидаги Миллий эстрада санъати
институтини Иқтидорли талабаларнинг илмий-тадқиқот фаолиятини
ташқил этиш бўлими бошлиғи

Аннотация:

XX асрнинг иккинчи ярмида ўзбек мусиқа маданиятида миллий анъаналар ва замонавий эстрада услуби уйғунлашиб, янги ижодий қирралар пайдо бўлди. Ушбу жараённинг марказий шахсларидан бири — Ботир Закиров (1936–1985) бўлиб, у нафақат ўзбек эстрадасида, балки бутун Совет Иттифоқи доирасида ҳам ўзининг бетакрор овози ва сахна маданияти билан танилди. Закиров миллий мусиқа анъаналарини замонавий шакллар билан уйғунлаштириб, эстрадада янги эстетик йўналишни яратди. Унинг ижоди замонавий мусиқа маданиятида профессионализм, руҳий изланиш ва эркинлик рамзи сифатида аҳамиятлидир. Ботир Закиров санъати орқали ўзбек эстрадаси фақат кўнгилочар санъат эмас, балки маънавий ва эстетик мазмунни намоён этувчи маданий феноменга айланди.

Калит сўзлар: Ботир Закиров, ўзбек эстрадаси, миллий мусиқа, ижодий эркинлик, замонавийлик.

Аннотация

Во второй половине XX века в узбекской музыкальной культуре национальные традиции и современный эстрадный стиль объединились, создав новые художественные формы. Одной из центральных фигур этого процесса был Батир Закиров (1936–1985), который прославился не только в узбекской эстраде, но и во всём Советском Союзе благодаря уникальному голосу и сценическому мастерству. Закиров сочетал национальные музыкальные традиции с современными формами, создавая новые эстетические направления в эстрадной музыке. Его творчество имеет значимость как символ профессионализма, духовного поиска и свободы в современной музыкальной культуре. Через искусство Батир Закиров превратил узбекскую эстраду в культурный феномен с эстетическим и духовным содержанием.

Ключевые слова: Батир Закиров, узбекская эстрада, национальная музыка, творческая свобода, современность.

Abstract

In the second half of the 20th century, Uzbek musical culture witnessed the fusion of national traditions with modern pop music, giving rise to new artistic expressions. A central figure in this process was Botir Zakirov (1936–1985), renowned not only in Uzbek pop but also across the Soviet Union for his unique voice and stage presence. Zakirov blended national musical traditions with contemporary forms, creating a new aesthetic direction in pop music. His work is significant as a symbol of professionalism, spiritual exploration, and artistic freedom in modern music culture. Through his art, Botir Zakirov transformed Uzbek pop from mere entertainment into a cultural phenomenon imbued with aesthetic and spiritual value.

Keywords: Botir Zakirov, Uzbek pop music, national music, artistic freedom, modernity.

Кириш

XX асрнинг иккинчи ярми ўзбек мусиқа маданияти учун янги бир босқич бўлди. Бу даврда миллий анъаналар ва замонавий эстрада услуби уйғунлашиб, янги бадий ифодалар вужудга келди. Ушбу жараённинг марказида турган сиймолардан бири — **Ботир Закиров (1936–1985)** бўлиб, у нафақат ўзбек санъати, балки бутун совет маданияти доирасида ҳам ўзининг бетакрор овози, сахна маданияти ва ижодий эркинлиги билан катта шухрат қозонди. Закиров ўз ижодида миллий мусиқа анъаналарини замонавий шакллар билан боғлаб, ўзбек эстрадасининг янги образини яратди. Унинг ижоди орқали миллий мусиқа анъаналари жаҳон сахнасида янги мазмун билан янгради ва янги эстетик қирралар касб этди.

Ўзбек эстрадасининг шаклланиш тарихи ва ижтимоий контексти

Ўзбек эстрадаси XX асрнинг 50–60-йилларида шакллана бошлади. Бу даврда

халқ қўшиқлари, опера ва театр санъати, радиокомпозиторлик ва ансамбллар фаолиятида янги қирралар вужудга келди. Эстрада — миллий мусиқани халқ ва ёшлар онгига яқин шаклда етказишнинг самарали воситаси бўлди.

1950–1970-йилларда “Ялла”, “Садо”, “Насиба” каби ансамбллар фаолияти билан бир қаторда, индивидуал ижрочилик мактаби ҳам ривожланди. Ботир Закиров ана шу жараённинг асосий етакчиларидан бири бўлиб, ўз ижоди орқали миллий мусиқани жаҳон мусиқий маданияти билан боғлашга ҳаракат қилди.

“Ботир Закировнинг саҳнадаги ҳаракати, овоз тембри ва ифода усули ўзбек мусиқасининг янги босқичини бошлаб берди” (Хакимов Ш., *Мусиқа санъати журнали*, 2015, 26-бет).

Ботир Закировнинг ҳаёти ва ижодий йўли

Ботир Закиров 1936 йилда Тошкент шаҳрида санъаткорлар оиласида туғилган. Унинг онаси — актриса Шарафат Закирова, отаси — Закир Закиров машҳур театр арбоби бўлган. Ботир ёшлигидан мусиқа муҳитида улғайган ва 1950-йилларда Тошкент давлат консерваториясида таҳсил олган.

1956 йилда у ўзининг илк чиқишларини радио орқали амалга оширди. Закиров тез орада ўзининг ўзига хос овози, саховатли ижрочи сифатида танилди. У нафақат ўзбек халқ қўшиқларини, балки жаҳон мусиқаси намуналарини ҳам ижро этарди: француз шансони, рус романси, италян ариасини ўз услубида жонлантира олган.

“Ботир Закиров ўз ижодида Шарқ мусиқаси ва Европа маданиятини уйғунлаштирди” (Каримова М., *Ўзбек эстрадаси тарихи ва ривожланиш йўналишлари*, 2010, 45-бет).

Ботир Закиров ижодида эркинлик ғояси ва мусиқий янгиликлар

Закиров ижодидаги энг муҳим жиҳатлардан бири — **эркинлик тамойилидир**. У ҳар бир кўшиқни ички ҳиссиёт орқали ифода этар, сахнадаги ҳаракат ва мусиқа оҳанги орасида табиий боғланиш ярата олган.

Унинг ижодида лирик кўшиқлар (“Сенсиз”, “Қайдасан”, “Ёмғир”) билан бир қаторда, жадал ритмли эстрада тароналари ҳам мавжуд бўлиб, уларда замонавий овоз ва миллий лад уйғунлашган. Ботир Закиров нафақат ижрочи, балки аранжировкачилик ва композиторлик фаолияти билан ҳам шуғулланган.

“Закировнинг ижрочилигида инсон эркинлиги ва руҳий изланишнинг баланд парвози ҳис этилади” (Умаров А., *Ўзбек мусиқа маданияти тарихи*, 1999, 233-бет).

Унинг мусиқа оҳанглари орқали инсон ички дунёси, руҳий изтироб ва умид образи намоён бўлади. Шу сабабдан у ўзбек эстрадасини фақат кўнгилочар санъат даражасида эмас, балки **инсоннинг маънавий озодлиги ҳақидаги фалсафий нутқ** сифатида намоён қилди.

Ботир Закировнинг замонавий мусиқа маданиятига таъсири

Ботир Закиров нафақат ўз даврида, балки кейинги авлод ижрочилари учун ҳам устоз даражасидаги шахс бўлди. Унинг ижодидан илҳомланган санъаткорлар — Лола, Юлдуз Усмонова, Фаррух Закиров, Севинч Мўминова ва бошқалар ўз репертуарларида унинг ижодий анъаналарини давом эттиришган.

“Закиров ўзбек эстрадасини миллий анъаналар доирасидан чиқариб, уни жаҳон сахнасига олиб чиқди” (*Ўзбекистон миллий энциклопедияси*, 2004, VII жилд, 314-бет).

Бугунги кунда Закиров услуби ўзбек эстрадасидаги вокал техникаси, сахнадаги ҳаракат эркинлиги ва мусиқа оркестровкасининг замонавийлашувига таъсир кўрсатди. Унинг ижодидаги инсонпарварлик ғояси ҳалигача ўз аҳамиятини йўқотмаган.

Хулоса

Ботир Закиров ўзбек эстрада санъатида эркинлик ва янгилик рамзи бўлди. У миллий мусиқани янги профессионал босқичга кўтарди, уни жаҳон миқёсида танитди. Унинг ижоди нафақат эстетик жиҳатдан, балки маънавий мазмун нуқтаи назаридан ҳам аҳамиятлидир.

Закиров санъати орқали ўзбек мусиқаси замонавийлик, руҳийлик ва эркинлик тимсолига айланди. Унинг номи ва ижоди ҳали узоқ йиллар давомида мусиқашунослар ва ижрочилар учун илҳом манбаи бўлиб қолади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Закиров, Б. *Қўшиқ — менинг ҳаётим.* — Тошкент: Ёш гвардия, 1978.
2. Каримова, М. *Ўзбек эстрадаси тарихи ва ривожланиши йўналишлари.* — Тошкент: Санъат, 2010.
3. Хакимов, Ш. “Ботир Закиров ижоди ва миллий мусиқа анъаналари.” *Мусиқа санъати журнали*, №3 (2015): 25–33.
4. Умаров, А. *Ўзбек мусиқа маданияти тарихи.* — Тошкент: Фан, 1999.
5. *Ўзбекистон миллий энциклопедияси*, VII жилд. — Тошкент, 2004.
6. Саидова, Н. “Совет даври ўзбек эстрадасида ижодий эркинлик муаммоси.” *Илмий тадқиқотлар журнали*, №2 (2018): 122–129.
7. Қодирова, Д. *Ўзбек мусиқий мероси ва унинг замонавий талқини.* — Тошкент: Фан, 2021